

Ravinneneutraali kunta ja Biotalouden keinoin kohti ilmastokestävyyttä -hankkeiden ohjausryhmän 5. kokous

Aika: Tiistaina 20.9.2016, klo 9.30 - 11.30

Paikka: Virastotalo, kokoustila Airisto 1, 3. krs, Itsenäisyydenaukio 2, Turku

Videoyhteys: ELY virtuaalihuone 02

Läsnä: Aino Launto-Tiuttu, MTK Varsinais-Suomi
Anni Karhunen, YM
Marja-Liisa Tapio-Biström, MMM (videoyhteydellä)
Ville Keskisarja, MMM (videoyhteydellä) saapui klo 9.55
Miira Riipinen, Kuntaliitto (videoyhteydellä)
Mikko Rahtola, LUKE (videoyhteydellä) saapui 9.40
Pasi Nummela, ProAgria Länsi-Suomi (videoyhteydellä)
Seppo Jaakonmäki, VARELY E
Elina Liinaharja, MTK-Satakunta (videoyhteydellä) saapui klo 10.00
Hankkeiden edustajat: RANKU: Kaija Salmela, Sami Talola ja Sanna Tikander; BILKE: Juha-Pekka Triipponen ja Elsi Kauppinen

Poissa: Heikki Aro/Tekes, Esa Lindqvist/Tekes, Timo Oja/Mynämäki, Jyrki Heilä/Gasum Biovakka, Roosa Jaakkola, Gasum Biovakka, Paavo Myllymäki/MTK Varsinais-Suomi, Pekka Salminen/Turun kaupunki, Markku Pärssinen/MTK Satakunta, Katri Vasama/MMM, Mirja Koskinen, VARELY Y

1. Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.35 ja todettiin läsnäolijat. RANKU-hankkeen uusi erityisasiantuntija Sami Talola esittäytyi. Sami on työskennellyt aiemmin monissa maaseudun kehittämishankkeissa (mm. VARELY:n Teho-hankkeessa) ja hän viljelee sivutoimisesti kotitilaansa. Koulutukseltaan Sami on YTM ja agrologi

2. Asialistan hyväksyminen

Lisättiin kohtaan 3. Maatalouden ravinteet hyötykäyttöön -hanke / Mikko Rahtola ja siirrettiin BILKE-hankkeen asiat käsittelyyn ennen RANKU:n ajankohtaisia asioita. Muuten asialista hyväksyttiin.

3. Maatalouden ravinteet hyötykäyttöön -hanke (Ma-Ra2) / Mikko Rahtola, Luke

Mikko Rahtola kertoi Maatalouden ravinteet hyötykäyttöön -hankkeesta. Hankkeen laajana tavoitteena on edistää ravinteiden kierrätystä niin, että erityisesti lannan ja jätevesilietteiden ravinteet hyödynnetään tehokkaasti. Hankkeen tavoitteena on edistää ravinteiden kierrätyksen ja uusiutuvan energian tuotannon uutta osaamista, teknologiaa ja palveluja, joista syntyy myös kansainvälistä liiketoimintaa ja talouskasvua. Näiden avulla markkinoille saadaan lisää turvallisia ja kilpailukykyisiä kierrätyslannoitevalmisteita sekä vähennetään samalla ympäristöön kohdistuvaa kuormitusta.

Ravinteiden kierrätyksen ison kuvan muodostaminen on haastavaa, koska tutkimus on ollut hajanaista. Isoimpia haasteita ovat fossiilisten ravinteiden nykyinen edullinen hinta ja valkuaisaineomavaraisuuden pienuus (15 %). Yhdyskuntajätevesien tarkastelu kuuluu myös hankkeen kokonaisuuteen: mitä jäte saa sisältää, jotta sitä voi hyödyntää pelloilla ja kuinka fosfori voidaan erottaa liukoisessa/käyttökelpoisessa muodossa. Hiilen ja humuksen rooli ravinnetaseissa on tärkeää: vähähiilisessä maassa korkea typen huuhtouman riski. Erilaisten työryhmien kautta kehitetään kokonaisuutta ja hankkeita. Hanke avustaa uusien hankkeiden ideoimisessa ja jalostamisessa.

Yleinen viestintä ja tiedotus kokeiluohjelman rahoituksesta ovat tärkeässä osassa hanketta. Kolmivuotisen kokeiluohjelman kokonaisrahoitus on 12,4 miljoonaa euroa. Maa- ja metsätalousministeriö on myöntänyt kokeiluohjelman hallinnointi- ja toimeenpanotehtävät Etelä-Pohjanmaan ELY-keskukselle. Lisätietoa kokeiluohjelmasta [EPO ELYn sivuilla](#).

Mikon Rahtolan esitys on pöytäkirjan liitteessä 1.

4. Keskustelu edellisen kokouksen (10.5.2016) pöytäkirjasta

Edellisen kokouksen pöytäkirja lähetettiin ohjausryhmälle tämän kokouksen kutsun liitteenä. Todettiin edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksytyksi. Ei erityistä keskusteltavaa.

5. BILKE-hankkeen ajankohtaiset asiat

Elsi Kauppinen esitteli BILKE-hankkeen ajankohtaiset asiat. Pöytäkirjan liitteessä 2 on kokouksessa pidetty esitys.

- a. TP1: Haavoittuvuuden ja eri sektoreiden tarkastelu, haavoittuvuus-analyysin päivittäminen
- b. TP2 Luonnonmukaisen peruskuivatusuoman suunnittelu sekä kokonaisvaltaisen vedenhallinnan kehittäminen
 - i. Suunnitelmat Mättäänojalle valmiit, rahoitusta haetaan toteutusta varten peruskuivatuksen määrärahoista vuonna 2017.
 - ii. Laaditaan yhteenveto toteutuneista luonnonmukaisen peruskuivatuksen kohteista
- c. TP 3: Toimintatapamalli kuivatusyhteisössä
 - i. Mahdollisesti kaukokartoituksen hyödyntämiseen haavoittuvuuden analysoinnissa gradun tekijä, varmistuu lähiaikoina.
- d. TP 4: Uudet liiketoimintamahdollisuudet
 - i. Ojitusisännöinti-koulutus 11.11.2016, klo 9-15 (30 ilmoittautunutta).
 - ii. Kastelutarvemallin kehittäminen aloitetaan syksyn aikana
- e. TP 5: Tiedottaminen ja pilotin esittely
 - i. Salaojien huuhtelu-näytös yhdessä RANKU-hankkeen kanssa
 - ii. Kokonaisvaltaisesta vedenhallinnasta yhteistyö Paimionjoki-yhdistyksen kanssa

Keskustelu:

- Todettiin, että BILKE-hanke on edennyt hyvin ja siinä kehitettyjä asioita on tuotava laajempaan tietoisuuteen kuin vain Varsinais-Suomen alueella: valtakunnalliseen tiedotukseen, koulutusmateriaaleihin ja -tilaisuuksiin panostettava jatkossa. Oppia vesitalouden hallinnasta tulevaisuudessa on jalostettava sellaiseen muotoon, että se voidaan jakaa laajalle, esim. Maaseutuverkoston koulutuksissa ja neuvojen kouluttamisessa.
- Todettiin, että nyt marraskuussa (11.11.) järjestettävän ojitusisännöintikoulutuksen kaltaista koulutusta tulisi tarjota myös Satakunnassa. Turun Virastotalolla järjestettävään marraskuun koulutukseen voi osallistua myös videoyhteydellä. Todettiin, että mm. EPO ELYn kautta koulutusasiaa viedään eteenpäin ja laajennetaan valtakunnallisestikin.
- Keskusteltiin peruskuivatuksen määrärahojen riittävydestä tulevaisuudessa. Peruskuivatuksen avustusten suuruus on vuosittain ollut noin 2,5 milj €. Vuosittainen tarve on ELY-keskusten arvioiden mukaan ollut noin 3,5 milj €. Eli niukkuutta jaetaan. Hyviksi

koetut hankkeet on kuitenkin pyritty saamaan eteenpäin. Hankkeiden rahoituspäätöksissä on kuitenkin ollut viivettä, jolloin avustettavissa hankkeissa on syntynyt jonoa.

- Todettiin, että BILKEssa valmistuneelle Mättäänojan hyvän suunnitelman toteuttamiselle tulisi varmistaa rahoitusta.
- Todettiin, että kastelun ja vesienhallinnan tärkeys korostuu tulevaisuudessa – Suomessa on tarve talkoille asian suhteen. Kokonaisvaltaisia alueellisia ojitus-, hulevesi- yms. tarkasteluja tarvitaan tulevaisuudessa yhä enemmän. Vesienhallinta vaikuttaa myös ravinteiden kierrätykseen ja päästöihin. Peltoalalta, jota käytetään, on saatava mahdollisimman hyvä sato myös tulevaisuudessa. Todettiin, että asian eteenpäin viemiseksi BILKE on yhteistyössä myös Maatalouden ravinteet hyötykäyttöön -hankkeen kanssa.
- Todettiin, että hankkeessa valmistuvaa haavoittuvuus-analyysiä on hyvä käsitellä vielä pienemmässä teemaryhmässä. Analyysin tausta-aineistossa olisi hyvä vertailla sateliittikartoitusten ja Rusle-mallin tuloksia. Pohdittiin, voisiko aiheesta tehdä digitaalisen työkalun. Todettiin, että on muistettava, että aineisto on mallinnuksella toteutettua. Niistä ei saa tulla pakkoa, kun eivät ole välttämättä ole todellisuuden kanssa yhteneviä. Analyysi on kuitenkin hyvää taustatietoa suunnittelulle ja toimenpiteille tiloilla.
 - Elsi Kauppinen kutsuu pienryhmän koolle. Haavoittuvuus-analyysin pohja lähetetään ohjausryhmälle tutustuttavaksi. Analyysin luonnos on liitteessä 3.
- Todettiin, että palataan hankkeen ylijääviin varoihin lähitulevaisuudessa rahoittajan kanssa. Etenkin valtakunnalliseen tiedotukseen ja viestintään tulee panostaa jatkossa.

6. RANKU-hankkeen vuoden 2016 ensimmäisen jakson toteutuminen ja tulevaa toimintaa

Sanna Tikander kertoi RANKU-hankkeen ajankohtaisia asioita. Esitys pöytäkirjan liitteessä 2.

- a. Jakson 1.1. - 30.6.2016 toiminta ja väliraportointi.
Väliraportti 3. on lähetetty heinäkuussa (täydennetty syyskuussa) ja jakson laskutus toteutettu. Seuraava raportointijakso on (vuoden loppuun toteutuvat tapahtumat) joulukuun 15. mennessä.

Hankkeen kevään tavoitteena oli jatkaa pilottikuntien teemojen käsittelyä sekä aktivoida mukaan toimintaan muita kuntia ja toimijoita. Hankkeen erityisasiantuntija siirtyi toisiin tehtäviin kevään aikana ja hankkeen työtä tehtiin huhtikuun alusta pääosin yhden henkilön voimin (harjoittelija paikkatietoaineistojen kimpussa). Keväällä aloitetut ja sovitut työt toteutettiin, mutta aivan kaikki asetetut edistämistehtävät eivät toteutuneet suunnitellusti ja kesälle suunnitellut messutapahtumat jätettiin väliin työntekijäresurssivähyyden vuoksi. Supistuneen toiminnan vuoksi kauden rahoitusta jää käyttämättä ja sitä haetaan siirrettäväksi ensi vuodelle.

- b. Jakson 1.7. -31.12.2016 toimintaa.
Hankkeessa on luotu pieniä toimenpidekohtaisia toimintamalleja ravinnekierrätystyöhön eri alueilla ja eri teemojen parissa. Toimintamalleja tullaan syksyllä esittelemään laajemmin ja niitä pyritään soveltamaan muihin käytäntöihin.

Syksyllä toteutuksessa ja tulossa:

- [ProAgrian Biokaasun liikennekäytön edistämisturnee Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa 20.9. - 29.9. 2016](#)
- [Vesitalouden pellonpiennartilaisuus Vehmaalla 4.10.](#)
- 18.10. Ruokosilppu maanparannusaineena -pellonpiennartilaisuus Lemussa (Ruokopelto, Järki ja RANKU -hankkeet)

- Lannan käytön mahdollisuudet -kysely ja tulosten yhteenveto
- Porin alueen hevostalliselvityksen jatko: miten tästä eteenpäin?
- Tärkkelysperunan viljelykiertokokeilu jatkuu
- Pilottikuntien ravinnevirtatarkastelu syksyllä
- Kuntaorganisaatioiden ravinnekierätyksen edistäminen
- RANKU-brändin työstäminen ja markkinointi

c. Vuoden 2017 toiminta

- Toiminnan laajentaminen muualle Suomeen
- Kv-hankkeen valmistelua
- Hankkeen kauden 2015-2016 väliseminaari pidetään keväällä 2017

Keskustelu:

- Nostettiin esille, että hallitusohjelman kiertotalouden kärkihankkeen toimenpiteisiin kuuluvan hevosenlannan hyötykäyttöhanke on juuri alkanut. Toteuttajaksi on valittu Envitecpolis Oy. ([MMM:n tiedote aiheesta 18.9.](#)) RANKU-hankkeen on hyvä tehdä yhteistyötä heidän kanssaan ja tuoda esille hankkeen hevosenlantaselvityksessä esille nousseita haasteita.
 - Tiivistyvän asutuksen alueilla hevosenlanta on todellinen ongelma, joka tulee yllätyksenä monille toimijoille. Asiaa voisi nostaa esille esim. Hippoksen kanssa.
 - Hankkeen lantaselvitystä nostetaan esille YM:n Raki-ohjelman Internet-sivuilla.
- Todettiin, että Nakkilan tärkkelysperunamaiden maanparannukseen muodostunut toimintamalli on hyvä kokonaisuus. Hankkeessa on panostettava kokemusten saamiseen hyödyksi laajemminkin ja toimintamallin hyötyjä myös viljelijöille on nostettava esille. Asiasta olisi syytä valmistaa materiaalia mm. neuvojien kouluttamiseen.
- Muistutettiin Finnamylin omasta RAKI-hankkeesta, jossa solunesteestä pyritään valmistamaan kierrätysravinteita. Tätä kehitystyötä voisi käsitellä myös RANKU-hankkeen kanssa yhdessä.
- Nostettiin esille, että tärkkelysperunan viljelyssä ja hevosenlannan käsittelyssä kehitettyjä toimintamalleja ja kokeiluja tulisi laajentaa myös sokerijuurikkaan tuotantoon.
- Todettiin, että Mynämäen kunnan valmistuskeittiöiden RANKU-kriteereitä sisältävä hankintayritys on tuottanut hyvää tietoa kuntien hankintojen ongelmista, vaikka kesäinen hankinta ei onnistunutkaan. Epäonnistumisen taustalla saattaa olla se, etteivät viljelijät olleet valmiita, eivät osanneet ajatella kuinka pitäisi tällaisessa tilanteessa toimia. Asian laajempi eteneminen vaatii siis myös tuottajien koulutusta siitä mitä kuntien tarjouspyyntöihin vastaaminen edellyttää. On tuotava esille, että hinta ei aina ole ainoa kriteeri.
- Todettiin, että pellonpiennar-tilaisuudet hyviä, koska niillä aktivoidaan viljelijöitä mukaan.
- Haluttiin tarkennusta siitä mitä hankkeen lantakyselyllä tavoitellaan ja kuinka laajana se on tarkoitus toteuttaa. Nostettiin esille, että myös urakoitsijat on hyvä ottaa mukaan lantakyselyyn. Kipsi-hankkeessa saatu hyviä kokemuksia, kun on löydetty hyviä ja osaavia urakoitsijoita. Tuottajayhdistysten kanssa on myös hyvä tehdä yhteistyötä lannankäytön suunnittelussa.
 - Hankkeen lantaselvitys tehdään pääasiassa Vehmaan kunnan alueella toimiville tuottajille. Tavoitteena on aktivoida alueen tuottajia, selvittää lannan määrää ja logistiikkaa Vehmaalla ja näin saada aineistoa esille tullessiin haasteisiin alueella. Kysely tehdään sähköisenä syksyn aikana.
- Tuotiin esille, että hankkeen ravinnevirtatarkasteluissa on hyvä hyödyntää valmistuvan Biomassa-atlaksen tietoja.
- Tuotiin esille, että biokaasu on tärkeä osa ravinnekierätyksen edistämistä, kunhan energiantuotannossa ei mennä siihen, että aletaan käyttää ruuantuotantoalueita

energiakasvien, kuten maissin, viljelyyn. [Palopuron agroekologisen symbioosin](#) kehitystyön tuloksena syntyy myös biokaasuntuotantoon liittyvää tietoa. Hankkeen kannattaa olla toimijoihin yhteydessä. Anni Karhunen lupasi lähettää ohjausryhmälle tietoa asiasta.

- Todettiin, että hankkeen keväteseminaari voisi olla hyvä järjestää huhti-toukokuussa, jolloin seminaarin tuloksia voidaan vielä hyödyntää hankkeen toiminnassa.

7. Muut asiat

- 17-18.1.2017 Naantalissa maatalouden ympäristötiedon vaihtopäivät, johon kootaan uusimmat maatalouden ympäristöasiat. Siellä olisi hyvä esitellä RANKU:n maatalousteemoja.

8. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään keskiviikkona 25.1.2017, klo 9.30–11.30 Virastotalolla Turussa. Kutsu ja asialista lähetetään lähempänä kokousta.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.10.

Anni Karhunen
YM
Puheenjohtaja

Pöytäkirjan tarkastajat

Sanna Tikander
RANKU-hanke, VARELY
Sihteeri

Seppo Jaakonmäki

Kaija Salmela

JAKELU: Ohjausryhmän jäsenet ja varajäsenet